

Eden

I den "genetiska" metod som Stig Håkanson tillämpar i sin avhandling ses, som namnet antyder, det litterära verket som i huvudsak bestämt av den "arvsmassa" det fått från sina influenser och utgångspunkter. Han lägger därför stor vikt vid de äldre texter som dragits in i romanen. Bland annat dikten "Eden", som Rydberg skrev i slutet av 1875 och skickade till tidskriften *Nu*, men sedan åter drog tillbaka. Hälften av stroferna användes med vissa ändringar i *Vapensmedens* elfte kapitel, där Svante framför dem för Margit. Hela dikten trycktes (i den reviderade version som Rydberg 1891 utfört på det korrekturark han en gång fått från *Nu*) i den posthuma andra upplagan av Rydbergs dikter (1896). När Karl Warburg sammanställde den definitiva versionen av *Dikter* till de samlade skrifterna strök han den dock igen, med hänvisning till att författaren själv inte velat offentliggöra den. Däremot införde han hela texten i sin biografi (del II, s. 321–324). Vi presenterar nu för första gången dikten i originalversion, d.v.s. så som den såg ut när den skickades in till *Nu* i november 1875.

Varför Rydberg ångrade sig? Olika förklaringar har framförts, men den enklaste tycks mig vara att diktens naiva och lättsamma tonfall inte riktigt gick ihop med den "höga" diktarbild han börjat bygga med verk som "Hvadan och hvarthän" och "Dexippos".

TORE LUND

VIKTOR RYDBERG

Eden

Än grönskar Edens park – jag har ett minne,
att jag har varit sjelf en gång därinne.

När storken bär en parvel till en mamma,
då räds han icke för kerubisk flamma;

han flyger mellan Edens änglavakter
med barnet in i morgonlivvets trakter,

där tvenne armar sträckas det till möte
och lägga det in till ett trofast sköte.

Och barnet ser en verld af sköna under,
af spegelvatten och af gröna lunder.

I granars skymning gyllne äpplen glöda,
af smultron äro alla backar röda.

Den gamle ormen, han, det leda väsen,
syns icke till bland blommorna och gräsen;

bland kunskapsträdets blad syns han ej heller,
men väl en tupp som värper karameller.

Och himlen är så när, att menskosonen
kan höras godt af gubben upp i månen.

Ett stycke ofvan stjärnorna och solen
der tronar Gud på gyllne konungsstolen.

Dock steg han ofta ned och täcktes vandra
i paradiset's lustgård med oss andra

och gick i doften af syrén och hägg,
en vacker gammal man med silfverskäg.

När han så svalka njöt bland Edens trån
då fingo barnen leka på hans knän.

Men när en tid jag så mig roat hade,
då lyfte Gud mig från sitt knä och sade:

”Min son, nu gäller det dra byxor på,
och bort ur barndomsparadiset gå

ut på den vida stormuppfyllda heden –
på andra sidan finns det ock ett Eden.

Nog lär din väg till mången dust dig föra;
slår då dig någon på ditt ena öra,

så vänd ditt andra till, och låt dig smaka!
Men kan du icke det, så slå tillbaka.

Väl är jag fridens Gud, men glädes äfven,
när mod och heder knyta gossenäfven.

När helst du fått af lifvet något godt,
så dela med till dem, som intet fått,

och när dig går emot, må du ej klaga,
ty du är pojk och har förtjänt din aga.

Om du med id din lefnadsgärning gjort,
så tro dock ej, att du gjort något stort;

nej tro då hellre de belackare,
som säga att du är en stackare,

ty hur de falla, menskolifvets lotter,
är menskogärning ändå bara plotter.

Och nu i världen ut, du unga blod!
Var glad och glöm dig själf och dö med mod!"

*

Med denna maning fördes jag ur Eden;
vill dit igen, men hittar icke leden,

vill gifva hela den kopernikanska världen
för Edens lilla park och gröna gården,

vill till min gamle barndomsgud mig sluta,
fast ej hans skägg hör till "*det absoluta*".

Men framåt, ej tillbaka gäller färden,
och det finns intet skäl att klandra världen,

fast jubelrop man hör, när det går galet
för dem, som strida käckt för idealet.

Ja framåt, ej tillbaka gäller färden:
fram skall du, dödlige, och fram skall världen.

Träng modigt på med tanken och med stålet!
Ett högre Eden väntar oss vid målet.

Var glad och glöm dig själf och dö med mod!
För dem, som mägtat det, var världen god.